

Research Article

Dor: 20.1001.1.25385968.1402.18.3.20.1

Spatial Analysis of the Impact of Commercial Tourism Indicators on the Sustainability of Rural Settlements (Case Study: Dehshikh-Sigar Business, Lamerd County)

Aliakbar Anabestani^{*1}, Mahdi Masoumi², Gharib Fazelnia³ & Omid Ali Kharazmi⁴

1. Professor, Geography & Rural Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

2. Ph.D Candidate, Geography & Rural Planning, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

3. Associate Professor, Geography & Rural Planning, University of Zabol, Zabol, Iran

4. Assistant Professor, Geography & Urban Planning, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

* Corresponding author: Email: anabestani@um.ac.ir

Receive Date: 11 September 2021

Accept Date: 25 June 2022

ABSTRACT

Introduction: Commercial tourism and its impact on cities and villages manifests itself in various forms, and causes various economic changes in tourist areas.

Research Aim: The purpose of this research is to evaluate the impact of commercial tourism indicators on the sustainability of rural settlements in Dehshikh-Sigar business district, Lamerd County.

Methodology: This study was conducted in a descriptive-analytical method. The population of study included all villagers living in 13 villages of Dehshikh-Sigar business district in Fars province. Using Cochran's formula with an error level of 0.06, 235 households were identified as sample households. SMART PLS, one-sample t-test and linear regression in SPSS were used to analyze the data.

Studied Areas: The geographical area of this research is Dehshikh-Sigar Business District in Lamard County.

Results : The findings confirm that the commercial tourism indicator with the value of R (0.959) has the greatest impact on the sustainable development of the rural settlements in Dehshikh-Sigar business district. Eventually, using the R² coefficients, we found that the level of development in the study villages, with an emphasis on commercial tourism in the villages of Dolatabad, Hassan Kamkali, Firoozabad, Kakli with the values of R² (0.992, 0.988, 0.986 and 0.983) has the greatest impact, and has a poor performance in the villages of Dehshikh and Sigar with a R² coefficients of 0.865 and 0.925.

Conclusion: Commercial tourism has a positive and significant effect on the sustainable development of rural settlements, as according to standard coefficients, 32.5% of the sustainable development of rural settlements in the Dehshikh-Sigar business district is directly predicted by indicators of commercial tourism.

KEYWORDS: Commercial Tourism, Sustainable Development, Rural Settlements, Dehshikh-Sigar Business District, Lamerd County

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۸، شماره ۳ (پیاپی ۶۴)، پاییز ۱۴۰۲
شاپای چاپی ۰۹۶۸-۲۵۳۸ شاپای الکترونیکی ۰۹۵۸-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>
صص. ۱۹-۱

Dor: 20.1001.1.25385968.1402.18.3.20.1

مقاله پژوهشی

تحلیل فضایی اثرگذاری شاخص‌های گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: منطقه تجاری دهشیخ - شهرستان لامرد)

علی اکبر عنابستانی^{۱*}، مهدی معصومی^۲، غریب فاضل‌نیا^۳ و امیدعلی خوارزمی^۴

۱. استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۲. دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۳. دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

۴. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

* نویسنده مسئول: Email: anabestani@um.ac.ir

تاریخ دریافت: ۲۰ شهریور ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۰۴ تیر ۱۴۰۱

چکیده

مقدمه: گردشگری تجاری و تاثیر آن بر شهرها و روستاها به اشکال مختلف بروز می‌یابد و باعث تغییرات اقتصادی مختلف در نواحی گردشگرپذیر می‌شود. **هدف:** هدف از این پژوهش ارزیابی اثرگذاری شاخص‌های گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار، شهرستان لامرد می‌باشد.

روش‌شناسی تحقیق: این تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر، شامل تمامی روستاییان ساکن در ۱۳ روستای منطقه تجاری دهشیخ-سیگار در استان فارس می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران با سطح خطای ۰/۰۶، تعداد ۲۳۵ خانوار به عنوان خانوارهای نمونه تعیین گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزارهای، معادلات ساختاری SMART PLS، آزمون T تک نمونه‌ای و رگرسیون خطی در نرم‌افزار SPSS استفاده گردیده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی این پژوهش، منطقه تجاری دهشیخ سیگار در شهرستان لامرد می‌باشد.

یافته‌ها: یافته‌ها مؤید آن است که، شاخص گردشگری تجاری با مقدار $R^2(0/959)$ دارای بیشترین میزان تاثیر بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار می‌باشد. در نهایت با استفاده از ضریب R^2 مشخص گردید که سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه با تاکید بر گردشگری تجاری در روستاهای دولت‌آباد، حسن‌کمالی، فیروزآباد، کاکلی با مقدار $R^2(0/992, 0/988, 0/986, 0/983)$ دارای بیشترین تاثیر و در روستاهای دهشیخ و سیگار با ضریب $R^2(0/865, 0/925)$ از عملکرد ضعیفی برخوردار می‌باشد.

نتایج: گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی تاثیر مثبت و معناداری دارد به طوری که طبق ضرایب استاندارد، ۳۲/۵ درصد از توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار به طور مستقیم توسط شاخص‌های گردشگری تجاری پیش‌بینی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: گردشگری تجاری، توسعه پایدار، سکونتگاه‌های روستایی، منطقه تجاری دهشیخ-سیگار، شهرستان لامرد

مقدمه

در شرایطی که قرن بیستم به پایان رسیده هنوز توسعه در نواحی روستایی کشور با مسائل و چالش‌های متعددی مواجه است، چرا که راهبردهای گذشته در زمینه توسعه نواحی روستایی موفقیت‌آمیز نبوده و نتوانسته‌اند مسائلی همچون فقر، اشتغال، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط زیست را تأمین نمایند. این راهبردها در توزیع منافع حاصل از رشد و توسعه نیز موفق نبوده و سبب ایجاد مشکلات متعددی شده‌اند (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲). یکی از راهبردهایی که برای تقویت نواحی محروم و دارای قابلیت توسعه مطرح شده است، توسعه و گسترش گردشگری در مناطقی است که دارای پتانسیل‌های لازم برای توسعه گردشگری هستند (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۹). در این راستا برخی از صاحب‌نظران توسعه بر این اعتقادند، که می‌توان با پرداختن به گردشگری و فعال کردن این صنعت در روستا با عنوان گردشگری روستایی راهبردی برای توسعه روستاها، در این گونه کشورها گامی در جهت توسعه برداشت، چرا که گردشگری می‌تواند در کنار اقتصاد کشاورزی سنتی روستاها قرار گیرد و یک فرصت استثنایی برای احیای روستاها و اقتصاد آن‌ها باشد (مشیری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱). گردشگری از جمله مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی در جهان معاصر است که توان بالایی برای خلق چشم اندازهای مختلف، ایجاد تغییرات ساختاری در اقتصاد محلی، تغییر در ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی دارد (شیعه و کنگ^۱، ۲۰۱۳: ۶۶۱). این بخش فعال که جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و محیطی دارد در اغلب کشورهای جهان در سطح وسیعی مورد توجه قرار گرفته و در سیاست‌های کلان کشورها جایگاه ویژه‌ای یافته است. اگرچه این صنعت دارای اثرات مثبت می‌باشد دارای اثرات منفی نیز بوده که همزمان مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان این عرصه قرار می‌گیرد. گردشگری یکی از رشد یافته‌ترین صنایع نیمه دوم قرن بیستم بود و اغلب به عنوان کلید یا رمز رشد اقتصادی، چه در کشورهای توسعه یافته و چه کشورهای در حال توسعه به کار می‌رود (شمامی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۲۴). به طوری که در زمان حاضر بسیاری از کشورها منافع اقتصادی و اجتماعی‌شان را از گردشگری دریافت می‌کنند و درآمدهای گردشگری را برای توسعه زیرساخت‌های منطقه به کار می‌برند (اکلس و کاستا^۲، ۱۹۹۶: ۴۵).

با توجه به این که گردشگری روستایی در مجموع موضوع جدیدی نیست اما اهمیت آن و نقشی که در توسعه پایدار جوامع محلی ایفا می‌کند، به تازگی مورد تأیید قرار گرفته است (داس ویل، ۱۳۸۶: ۱۰). از جمله بخش‌های مهم این صنعت، گردشگری تجاری است که در نواحی مختلف به خصوص روستاها با موقعیت مناسب تجاری رونق می‌گیرد. گردشگری تجاری و تأثیر آن بر شهرها و روستاها به اشکال مختلف بروز می‌یابد و باعث تغییرات اقتصادی مختلف در شهرها و نواحی دیگر گردشگری می‌شود. گردشگری تجاری یکی از قدیمی‌ترین اشکال گردشگری در جهان است، این نوع گردشگری با سفر مردم برای اهدافی که مربوط به کارشان است در ارتباط است، انسان‌ها برای اهداف تجاری خود از زمان‌های خیلی دور اقدام به سفر می‌کردند (داویدسون^۳، ۱۹۹۴: ۱). ویژگی اصلی گردشگری تجاری، کیفیت و بازدهی بالاتر آن نسبت به سایر شکل‌های گردشگری است (مراد نژاد و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۳). به طوری که در سال‌های اخیر رشدی پیوسته و سریع را به رغم بحران‌های اقتصادی متوالی که با آن روبه‌رو بوده است، تجربه کرده است. سرعت توسعه گردشگری تجاری موجب شده است نسبت به سایر بخش‌های تولید کالا و خدمات عملکرد بهتری داشته باشد. در نتیجه، بازار گردشگری تجاری به عنوان یک عامل اقتصادی، فرصت‌ها و شغل‌های جدید و همچنین به عنوان یک عامل اجتماعی، صلح و سازش را در بین جوامع محلی، ملی و بین‌المللی و حتی وابستگی سیاسی، مذهبی، قومی و فرهنگی ایجاد کرده است (اوآریتی و حامری^۴، ۲۰۱۴: ۸). این شکل از گردشگری ممکن است پایدارتر از سایر گونه‌های گردشگری باشد؛ زیرا غیرفصلی است و در طول سال اشتغال ایجاد می‌کند. همچنین، گردشگری تجاری محرکی برای احیای مقصد است؛ زیرا موجب جذب سرمایه‌ها می‌شود و از این طریق به بهبود زیرساخت‌ها و توسعه همه‌جانبه کمک می‌کند (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۷۰).

در زمینه گردشگری تجاری پژوهش‌های فراوانی در رابطه با مناطق شهری انجام گردیده است که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود: نتایج پژوهش پاکباز و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که، بازارچه‌های مرزی استان بوشهر در رونق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، توسعه اشتغال، جلوگیری از مهاجرت مرزنشینان، توسعه گردشگری، افزایش رفاه عمومی، ایجاد امنیت و روابط تجاری- بازرگانی با کشورهای همسایه همچون امارات، قطر و بحرین در منطقه نقش مهمی را ایفا می‌کند. پژوهش بهرامی (۱۳۹۵) نشان

1. Hsieh & Kung
2. Eccles & Casta
3. Davidson
4. Ouairiti & Hamri

داد که، مهم‌ترین نقش‌های مثبت تقویت اقتصاد منطقه از طریق رونق بازارچه پیلهوری موجب افزایش کیفیت زندگی و حل معضل بیکاری در منطقه می‌باشند. پیش‌بهار و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند که، یکی از عوامل موثر بر گردشگری تجاری میزان رضایت گردشگران از تنوع کالا است. پژوهش شمعی و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد که گردشگری در بعد اقتصادی باعث افزایش اجاره مغازه، اجاره خانه و افزایش اشتغال مستقیم و غیرمستقیم در رابطه با گردشگری شده است. همچنین باعث افزایش جمعیت شهرهای مورد مطالعه، کاهش مهاجرت به بیرون و افزایش مهاجرت به داخل این دو شهر مورد نظر شده است. تحقیق عینالی و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد که توسعه گردشگری تاثیر مثبت در شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و کالبدی و تاثیر منفی در شاخص زیست محیطی دارد. رحیمی و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند که مولفه آگاهی از برند بر ارزش ویژه روستای قلات تاثیر معناداری داشته است. ادگل و همکاران^۱ (۲۰۰۸) نشان داد که، گردشگری می‌تواند بدون خطرات و منافع خارجی منفی، به عنوان یک کاتالیزور برای احیای اقتصادی، اقتصادهای بزرگ و کوچک در سراسر جهان خدمت کند. تیموثی و همکاران^۲ (۲۰۱۴) بیان می‌کنند که گردشگری تجاری یک انگیزه برای تغییرات در مرزهای بین المللی و قلمرو حاکمیت‌ها است و همچنین به اصلاح زیرساخت‌ها و تبادلات ارضی منجر می‌شود. پیچ و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که همکاری بین نیروی کار گردشگری و جامعه میزبان منافع بالقوه‌ای همچون رفاه و سلامت عمومی را برای آن‌ها به ارمغان می‌آورد. پژوهش‌های فراوانی در رابطه با صنعت گردشگری، گردشگری روستایی و گردشگری تجاری در مناطق شهری انجام گردیده است. اما هیچ گونه پژوهشی در رابطه با گردشگری تجاری در مناطق روستایی و اثرگذاری این نوع گردشگری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی مورد توجه پژوهشگران قرار نگرفته است.

گردشگری تجاری پدیده‌ای است که تأثیرات فوق العاده اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و شخصی دارد (کراسلی و همکاران^۳، ۲۰۱۲: ۲). موضوع اصلی این نوع از گردشگری تجارت بوده و مکان آن شهرها و مکان‌هایی است که جاذبه اصلی آن‌ها خرید و دیگر جاذبه‌های تجاری است. که به دلایلی مانند تنوع، ارزانی و در دسترس بودن مردم به این گونه مکان‌ها جذب می‌شوند. افزایش مسافرت‌های بازرگانی و تجاری به روابط اقتصادی میان کشورها بستگی دارد (احمدی، ۱۳۸۷: ۳۱). گردشگری تجاری به عنوان یکی از شاخه‌های گردشگری که خصوصاً در نواحی شهری و روستایی اتفاق می‌افتد با سفر مردم برای اهدافی که مرتبط با مسائل تجاری است تعریف شده است (داویدسون، ۱۹۹۴: ۱). این بخش گردشگری در شهرها و روستاها دارای سابقه‌ای طولانی بوده و از زمانی که انسان توانایی سفر به نواحی مختلف را به دست آورده است در این نوع گردشگری اهداف تجاری، دولتی، آموزشی همراه با اهداف تفریحی به عنوان انگیزه ثانویه انجام می‌شود. این نوع گردشگری با طیف گسترده‌ای از شرکت‌های بازرگانی فعالیت می‌کند: هتل‌های زنجیره‌ای، آژانس‌های مسافرتی، سازمان‌دهی کنندگان نمایشگاه‌های تجاری، مراکز تجاری (نیکولا و الن^۴، ۲۰۱۴: ۷۰۵).

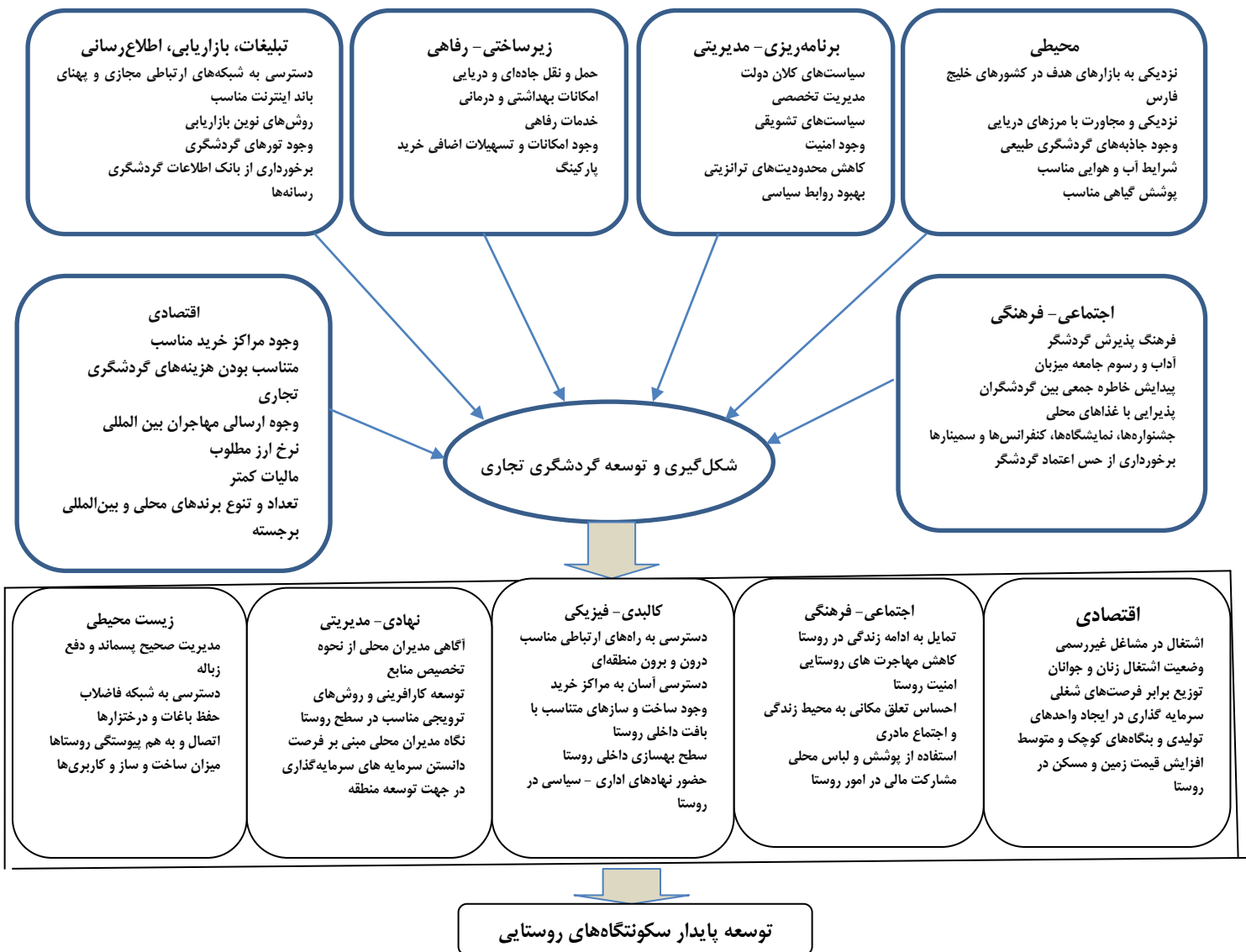
در حال حاضر تجارت به عنوان موتور رشد و توسعه معرفی شده و کشورها برای رسیدن به توسعه‌ی هر چه بیشتر لازم است به دنبال حضور جدی‌تر در تجارت جهانی باشند. در این راستا از جمله روش‌های حضور در تجارت جهانی؛ گسترش مبادلات منطقه‌ای بین کشورها است. از جمله زمینه‌های فراهم کننده‌ی این تجارت‌های بین منطقه‌ای توسعه صنعت گردشگری در مناطق مرزی است (باقری و عبدی، ۱۳۹۳: ۱). گردشگری تجاری در مناطق مرزی کشورها، نوع منحصر به فردی از گردشگری است که در دهه‌های گذشته توجه زیادی را به خود جلب نموده است (صفرآبادی و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۶). در این میان شهرها و روستاهای نواحی مرزی اغلب در مناطق پیرامونی قرار دارند و به لحاظ اقتصادی شرایط نامساعدی دارند، بنابراین همکاری‌های بین مرزی در این شهرها و مناطق روستایی که نقطه‌ی ارتباط کشورها با یکدیگر از نظر زیرساخت‌های حمل و نقل و سرمایه‌گذاری‌های ارتباطی می‌باشند موجب رونق و جمعیت‌پذیری و جذب سرمایه‌گذاری‌ها در این شهرها و روستاها می‌گردد و اهمیت استراتژیکی این شهرها و روستاها و تبدیل شدن آن‌ها را به مراکز اقتصادی آشکار می‌سازد و تصمیم‌گیران سیاسی را به تجدید نظر در روابط خود با این شهرها و روستاهای مرزی و پیرامونی وادار می‌کند، تا زمینه‌ی توسعه و رشد این مناطق پیرامونی را فراهم سازند. در این راستا بازارچه‌های مرزی موجب خروج این مناطق از انزوای جغرافیایی، گسترش زیرساخت‌های منطقه، توسعه روستایی و تثبیت جمعیت در شهرهای مرزی خواهد شد (موسوی، ۱۳۹۲: ۵۸).

1. Edgell
2. Timothy
3. Crossley & et al
4. Nicula & Elena

امروزه رشد و رونق فعالیت‌های تجاری و بازرگانی در مرزها و مناطق مرزی تأثیرات مثبت و بسزایی در توسعه‌ی نواحی مرزی گذاشته است. شهرهای کوچک و بزرگ واقع در مناطق مرزی، هدف اصلی این تأثیرات بوده است. این شهرها و روستاها نه تنها موتورهای توسعه‌ی اقتصادی هستند، بلکه مراکز نوآوری‌های فرهنگی، تحولات اجتماعی و تغییرات سیاسی به شمار می‌روند (شهریاری، ۱۳۹۶: ۴۲). علی‌رغم اینکه شهرهای و مناطق روستایی مرزی از مناطق وابسته و برخوردار نمی‌باشند، اما به دلیل درآمد ناشی از داد و ستد یا ذخیره‌سازی کالاها، این شهرها و روستاها دارای اهمیت فراوانی هستند (هانسن^۱، ۱۹۷۵: ۸۲۶). بنابراین همکاری بین مرزی و گسترش ارتباطات در دو سوی مرز در قالب ایجاد بازارچه‌های مشترک مرزی موجب می‌شود مناطق تجاری دو طرف مرز در یک بازار ادغام شوند. گسترش بازارها منجر به رشد مراکز اقتصادی جدید در شهرها و روستاهای مناطق مرزی می‌گردد (نایبور و استیلر^۲، ۲۰۰۲: ۸). در این راستا گردشگری تجاری با داشتن قابلیت‌هایی در جهت افزایش صادرات، اشتغال‌زایی، جذب سرمایه‌گذاری و جذب گردشگران داخلی و خارجی می‌تواند نقش مهمی در اقتصاد کشور ایفا کند و همچنین ساختار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و قوانین حاکم بر آن می‌تواند بستر مناسبی برای توسعه‌ی گردشگری مهیا نماید. می‌توان گفت ماهیت ابتدایی و اصل پیدایش این نوع گردشگری بر اساس مولفه‌های اقتصادی شکل گرفته است، اما سرمایه‌گذاری زیرساخت‌ها و استفاده از توان‌های بالقوه‌ی منطقه‌ای به منظور توسعه‌ی گردشگری از اهمیت خاصی برخوردار است (قادری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰۲). مناطق تجاری مرزی مکانی مهم برای جلب گردشگر، عمران و آبادانی شهرها و روستاها، رونق اقتصادی و محل کسب و کار برای ساکنین شهرها و روستاهای مرزی است. هر یک از این شهرها و روستاهای مرزی می‌توانند به گونه‌های مختلفی موجب سرازیر شدن درآمد از طریق جذب گردشگران به کشور و منطقه تجاری شوند. بنابراین مناطق تجاری با هدف جذب گردشگران داخلی و خارجی در شهرهای مرزی ایران می‌توانند نقش بسیار مهمی در اقتصاد کشور ایفا کنند (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۰). در این راستا گردشگری تجاری یکی از اشکال نوظهور گردشگری در کشور ایران می‌باشد که در برخی مناطق شهری و روستایی کشور، تحت تأثیر شرایط جغرافیایی و موقعیت خاص یک منطقه، در حال گسترش می‌باشد. عمده این نوع گردشگری را در حال حاضر می‌توان در نواحی مرزی کشور که بر اثر رشد ورود رسمی و غیررسمی کالاها و وارداتی و از طریق مبادی غیررسمی و قاچاق، به مناطق تجاری خاص تبدیل شده‌اند، مشاهده نمود. از دلایل رونق تجارت غیررسمی و قاچاق باید نرخ بیکاری بالا و کمبود امکانات و زیرساخت‌های اساسی به منظور تولید و افزایش اشتغال، درآمد پائین مردم و نابرابری اجتماعی و فقر عمومی در مناطق مرزی، کیفیت نامطلوب کالاها و تولید داخلی در مقایسه با کالاها و قاچاق وارداتی و حاکمیت فرهنگ مصرف برشمرده (آقازاده، ۱۳۸۴: ۲۷). روستاهای واقع در دهستان سیگار، شهرستان لامرد در جنوبی‌ترین نقطه استان فارس و همجوار با استان‌های هرمزگان و بوشهر، شامل ۱۳ روستا می‌باشند که به دلیل شکل‌گیری مراکز عرضه حاوی کالاها و وارداتی، مورد توجه گردشگران داخلی قرار گرفته‌اند. گردشگری تجاری در این منطقه روستایی به عنوان پدیده‌ای نوظهور به حساب می‌آید که تحت تأثیر موقعیت خاص جغرافیایی این منطقه و نزدیکی به خط ساحلی دریای پارس و بنادر دریایی موجود در کرانه شمالی دو استان ساحلی هرمزگان و بوشهر می‌باشد، که بر اثر رشد ورود رسمی و غیررسمی کالاها و وارداتی و از طریق مبادی غیررسمی و قاچاق، به منطقه تجاری خاص در جنوب استان فارس تبدیل شده است، این نوع گردشگری اثرات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، زیست محیطی فراوانی را در روستاهای این منطقه به جا گذاشته است. در این راستا هدف پژوهش حاضر ارزیابی اثرگذاری شاخص‌های گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار می‌باشد. لذا با توجه به هدف فوق پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی-تحلیلی در صدد پاسخگویی به این سوال است:

- گردشگری تجاری به چه میزان بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار لامرد تأثیرگذار بوده است؟

در این راستا با توجه به هدف و مبانی نظری پژوهش حاضر مدل مفهومی پژوهش در شکل زیر ارائه می‌گردد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع تحقیقات تجربی است و بنابر روش بررسی، توصیفی - تحلیلی است. این پژوهش همانند سایر تحقیقات دارای دو بخش عمده جهت انجام بوده است. بخشی از داده‌های آن مانند چارچوب نظری تحقیق از روش اسنادی، کتابخانه‌ای و بخشی دیگر از داده‌های مورد نیاز از مطالعات میدانی و با ابزار پرسش‌نامه به دست آمده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی روستاییان ساکن در ۱۳ روستای منطقه تجاری دهشخ - سیگاردر استان فارس می‌باشد که فعالیت گردشگری تجاری در آن‌ها رواج دارد. در این راستا با توجه به آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵، این ۱۳ روستا دارای ۷۲۸۱ نفر جمعیت و ۱۹۶۸ خانوار می‌باشند، که با استفاده از فرمول کوکران و سطح خطای ۰/۶ درصد تعداد ۲۳۵ خانوار به عنوان جامعه نمونه انتخاب گردید (جدول ۱).

جدول ۱. مشخصات روستاهای نمونه

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت	حجم نمونه	ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت	حجم نمونه
۱	چاه شیخ	۱۱۱	۴۴۶	۱۶	۸	کره مچی	۲۲۷	۸۳۸	۲۲
۲	سیگار	۴۰۴	۱۴۶۷	۳۲	۹	فیروزآباد	۳۴	۱۱۲	۱۲
۳	جری	۹۹	۳۹۱	۱۵	۱۰	حسن کمالی	۷۹	۳۰۷	۱۴
۴	چاه نوده شیخ	۲۷۴	۹۵۶	۲۵	۱۱	خالو محمدعلی	۱۱۶	۳۸۰	۱۶
۵	ده شیخ	۲۹۵	۱۱۴۴	۲۶	۱۲	خره	۱۲۴	۷۱۶	۱۹
۶	دولت آباد	۴۲	۱۳۳	۱۲	۱۳	رئیس یحیی	۷۰	۲۴۷	۱۴
۷	کاکلی	۴۳	۱۴۴	۱۲		جمع	۱۹۶۸	۷۲۸۱	۲۳۵

سپس با توجه به هدف پژوهش که بررسی اثرگذاری شاخص‌های گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی می‌باشد طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها در ابعاد شکل‌گیری گردشگری تجاری و توسعه پایدار روستایی در قالب پرسشنامه سرپرستان خانوارها و مشاهدات میدانی مورد بررسی قرار گرفته است. پس از جمع‌آوری داده‌ها، جهت تجزیه و تحلیل آنها، از نرم افزارهای، SPSS و معادلات ساختاری PLS استفاده شده است (جدول ۲ و ۳). لازم بذکر است که جمع‌آوری داده‌ها به صورت تکمیل پرسشنامه نهایی پس از تأیید روایی آن در مرحله کارشناسی و نیز در مرحله پیش‌آزمون بوده است. در این راستا تعداد ۳۵ پرسشنامه به صورت آزمایشی در روستاهای مورد مطالعه بین روستائیان توزیع گردید سپس برای بررسی میزان پایایی گویه‌های پژوهش از آماره آلفای کرونباخ با دامنه‌ی صفر تا یک استفاده شده (هر چه مقدار آلفای کرونباخ به ۱ نزدیکتر باشد شاخص‌ها از قابلیت اعتماد مطلوبتری برخوردار می‌باشند)، در تحقیق حاضر پایایی متغیر توسعه گردشگری تجاری برابر ۰/۹۲۱ و توسعه پایدار روستایی برابر ۰/۹۱۲ برآورد شده است (جدول ۲ و ۳).

جدول ۲. شاخص‌های شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری

مؤلفه	شاخص	آلفای کرونباخ
محیطی	شرایط آب و هوایی مناسب، پوشش گیاهی مناسب در منطقه، نزدیکی و مجاورت با مرزهای دریایی، نزدیکی به بازارهای تجاری در کشورهای جنوب خلیج فارس، وجود جاذبه‌های گردشگری طبیعی در منطقه	۰/۹۳۲
برنامه‌ریزی - مدیریتی	سیاست‌های کلان دولت، مدیریت تخصصی، نیروی انسانی ماهر، سیاست‌های تشویقی، وجود امنیت، مشارکت شهروندان، تورهای تفریحی و سیاحتی، حمایت دولت، هماهنگ سازی سازمان‌ها، سازمان‌های خصوصی، کاهش محدودیت‌های ترانزیتی، بهبود روابط سیاسی، تقویت و افزایش روابط تجاری در سطوح مختلف	۰/۹۳۹
زیرساختی - رفاهی	حمل و نقل جاده‌ای و دریایی، تاسیسات زیر بنایی (آب، برق، تلفن، گاز و غیره)، امکانات بهداشتی و درمانی، خدمات رفاهی، مراکز خرید، پارکینگ، تخفیف (احتمال مذاکره برای تخفیف در فروشگاه‌ها)، خدمات به مشتریان، وجود امکانات و تسهیلات اضافی خرید	۰/۹۳۵
تبلیغات، بازاریابی و ارتباطات	دسترسی به شبکه‌های ارتباطی مجازی و پهنای باند اینترنت مناسب، روش‌های نوین بازاریابی، تنوع‌بخشی در فعالیت‌ها، وجود تورهای گردشگری، وجود دفاتر گردشگری، برخورداری از بانک اطلاعات گردشگری، رسانه‌ها	۰/۹۵۳
اجتماعی - فرهنگی	فرهنگ پذیرش گردشگر(پذیرش فرهنگی گردشگری از سوی جامعه میزبان)، آداب و رسوم جامعه میزبان، برخورداری از حس اعتماد گردشگر، پیدایش خاطره جمعی بین گردشگران، پذیرایی با غذاهای محلی، معماری محل، جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها، کنفرانس‌ها و سمینارها	۰/۹۳۳
اقتصادی	وجود مراکز خرید مناسب، متناسب بودن هزینه‌های گردشگری تجاری، وجود بخش خصوصی قدرتمند، وجوه ارسالی مهاجران بین المللی، شرایط رقابت‌پذیری، نرخ ارز مطلوب، مالیات کمتر، مزیت قیمتی، تنوع بالای کالا، تعداد و تنوع برندهای محلی و بین‌المللی برجسته	۰/۹۲۹
کل (گردشگری تجاری)		۰/۹۲۱

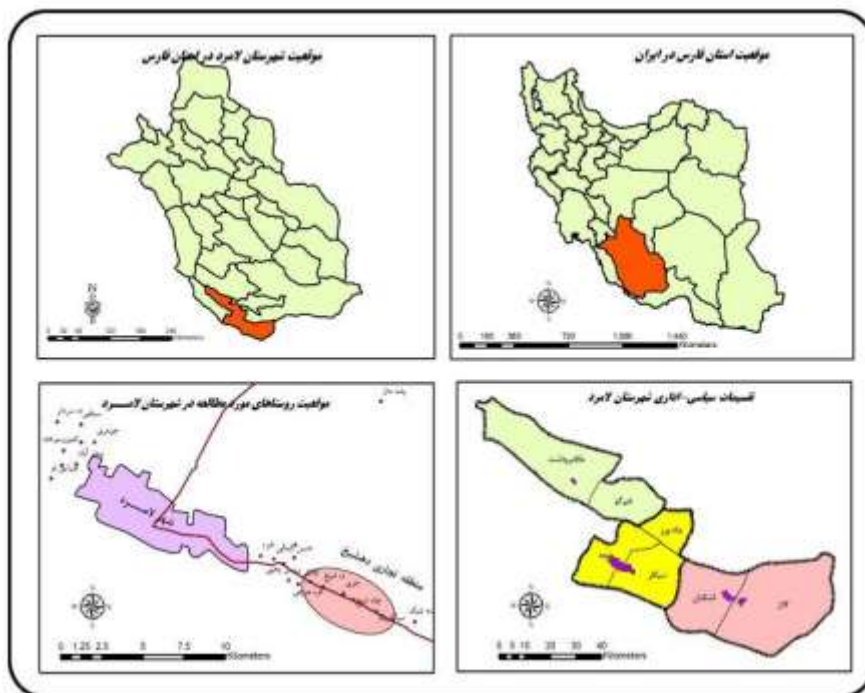
جدول ۳. شاخص‌های پایداری سکونتگاه‌های روستایی

بعد	مؤلفه	شاخص	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
اقتصادی	اشتغال و درآمد	رضایت شغلی، رضایت از وضعیت درآمدی، اشتغال در مشاغل غیر رسمی و ...	۸	۰/۹۴۲
اقتصادی (۰/۹۳۸)	میزان سرمایه گذاری	امکان پس انداز بخشی از درآمد، ایجاد و تقویت نهادها و موسسات مالی و اعتباری خرد، افزایش سرمایه گذاری در زمینه خدمات رفاهی - تفریحی و ...	۶	۰/۹۴۰
درآمد و رشد اقتصادی	افزایش قیمت زمین و مسکن در روستا، استفاده از وسایل مکانیزه و جدید کشاورزی، ساخت و سازهای جدید در روستا و ...		۱۱	۰/۹۳۹
امنیت اجتماعی و روانی	تمایل به ادامه زندگی در روستا، کاهش مهاجرت های روستایی، روابط بیرونی روستا با نواحی همجوار و ...		۱۰	۰/۹۳۷
اجتماعی	میزان آگاهی و احساس تعلق جامعه	افزایش سطح آگاهی و دانش جامعه محلی نسبت به حقوق اجتماعی خود، احساس تعلق مکانی به محیط زندگی و اجتماع مادری، افزایش سطح سواد و تحصیلات و ...	۱۱	۰/۹۳۶

۰/۹۴۰	۷	استفاده از پوشش و لباس محلی، برگزاری مراسم‌ها به شیوه سنتی و محلی، تعامل روستاییان با گردشگران و افراد غیر بومی و ...	انسجام اجتماعی	کالبدی (۰/۹۳۱)
۰/۹۳۴	۸	میزان رضایت‌مندی از شغل و درآمد، میزان رضایت‌مندی از نحوه تخصیص سرمایه ارسالی مهاجران، میزان رضایت‌مندی از مسکن و فضای کالبدی و ...	میزان رضایت‌مندی	
۰/۹۴۱	۱۱	دسترسی به راه‌های ارتباطی مناسب درون و برون منطقه ای، دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب، دسترسی مناسب به فضاهای بهداشتی - درمانی و ...	قابلیت‌ها و دسترسی‌ها	
۰/۹۴۰	۱۰	گسترش بافت روستا منطبق با شیب زمین، هماهنگی بین مساکن نوساز با بافت قدیمی روستا، نزدیکی روستا به زمین‌های کشاورزی و طبیعت سبز زیبا و ...	سبک معماری و ساخت و سازهای روستایی	کالبدی (۰/۹۳۰)
۰/۹۳۶	۱۰	کیفیت راه‌های ارتباطی، سطح بهسازی داخلی روستا، استقرار امکانات خدماتی روستا و ...	توسعه امکانات و خدمات زیربنایی و رفاهی	
۰/۹۳۶	۷	نگاه مدیران محلی مبنی بر فرصت دانستن سرمایه‌های سرمایه‌گذاری در جهت توسعه منطقه، آگاهی مدیران محلی از نحوه تخصیص منابع و ...	آگاهی مدیریتی	نهادی - مدیریتی (۰/۹۳۱)
۰/۹۳۸	۳	ایجاد زیر ساخت‌ها و تدابیر لازم جهت تخصیص صحیح و مناسب سرمایه‌ها، توسعه کارآفرینی و روش‌های ترویجی مناسب در سطح روستاها و ...	رویکردهای نهادی - مدیریتی	
۰/۹۴۳	۶	مدیریت صحیح پسماند و دفع زباله، تقویت آگاهی‌های زیست محیطی مردم، شیوه صحیح کشاورزی و عدم تخریب محیط زیست و ...	بهداشت محیط	زیست محیطی (۰/۹۴۷)
۰/۹۴۰	۸	حفظ باغات و درختزارها، یکپارچگی در بافت روستاهای منطقه، حفظ بافت با ارزش روستا و ...	تغییرات محیطی	
۰/۹۴۴	۷	استفاده بهینه از زمین، استفاده از کودهای طبیعی، استفاده بهینه از منابع آبی و ...	آگاهی زیست محیطی	
۰/۹۱۲	۱۲۳	کل (پایداری سکونتگاه‌های روستایی)		

قلمرو جغرافیایی پژوهش

منطقه مورد مطالعه در جنوبی‌ترین نقطه استان فارس (شهرستان لامرد) و همجوار با دو استان هرمزگان و بوشهر واقع شده است. این منطقه از شمال با شهرستان‌های لارستان و خنج از جنوب و شرق با استان هرمزگان، از جنوب غرب با شهرستان مهر و استان بوشهر همسایه می‌باشد. شهرستان لامرد با مساحت ۳۹۳۲ کیلومتر مربع در فاصله ۴۴۶ کیلومتری از مرکز استان (شیراز) قرار گرفته است. طبق سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵ جمعیت آن برابر ۹۱۷۸۲ نفر و از ۴ بخش به نام‌های مرکزی، چاه ورز، اشکنان و علامرودشت تشکیل شده است.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث

ارزیابی میزان عوامل موثر بر توسعه گردشگری تجاری در منطقه مورد مطالعه

برای به دست آوردن میزان اثرگذاری عوامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری در هر یک از ابعاد مورد نظر، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. عدد ۳، به عنوان میانه‌ی نظری ارزیابی اثرگذاری عوامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری روی ابعاد انتخاب شد. نتایج آزمون حاکی از این است که در تمامی متغیرهای تحقیق (اقتصادی، ۳/۴۶، محیطی، ۳/۳۶، برنامه‌ریزی-مدیریتی، ۳/۳۳، اجتماعی-فرهنگی، ۳/۲۵، زیرساختی-رفاهی، ۳/۱۹ و تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی، ۳/۱۱) میزان اثرگذاری عوامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری در منطقه تجاری دهشیک-سیگار، شهرستان لامرد بالاتر از میانه‌ی نظری است (جدول ۴).

جدول ۴. ضریب اهمیت عوامل موثر در شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری در روستاهای مورد مطالعه

فاصله اطمینان ۹۵ درصد		تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T	میانگین	شرح
بالا	پایین						
۰/۴۵۷	۰/۲۷۷	۰/۳۶۷	۰/۰۰۰	۲۳۴	۸/۰۶	۳/۳۶	محیطی
۰/۴۱۹	۰/۲۴۷	۰/۳۳۳	۰/۰۰۰	۲۳۴	۷/۶۵	۳/۳۳	برنامه‌ریزی-مدیریتی
۰/۲۶۸	۰/۱۱۱	۰/۱۹۰	۰/۰۰۰	۲۳۴	۴/۷۹	۳/۱۹	زیرساختی-رفاهی
۰/۱۹۷	۰/۰۲۲	۰/۱۱۰	۰/۰۱۴	۲۳۴	۲/۴۷	۳/۱۱	تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی
۰/۳۴۱	۰/۱۶۸	۰/۲۵۴	۰/۰۰۰	۲۳۴	۵/۸۰	۳/۲۵	اجتماعی-فرهنگی
۰/۵۴۷	۰/۳۸۲	۰/۴۶۵	۰/۰۰۰	۲۳۴	۱۱/۱۳	۳/۴۶	اقتصادی
۰/۳۵۸	۰/۲۱۴	۰/۲۸۶	۰/۰۰۰	۲۳۴	۷/۸۴	۳/۲۸	کل

وضعیت پایداری سکونتگاه‌های روستایی در منطقه مورد مطالعه

برای به دست آوردن میزان اثرگذاری گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه در هر یک از ابعاد مورد نظر، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. عدد ۳، به عنوان میانه‌ی نظری ارزیابی اثرگذاری گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی روی ابعاد انتخاب شد. نتایج آزمون حاکی از این است که در تمامی متغیرهای تحقیق (اقتصادی، ۳/۵۷، اجتماعی، ۳/۵۰، کالبدی، ۳/۳۴، نهادی-مدیریتی، ۳/۱۴ و زیست محیطی، ۳/۱۳) میزان اثرگذاری گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیک-سیگار، شهرستان لامرد بالاتر از میانه‌ی نظری است (جدول ۵). همچنین نتایج نشان داد که میزان اثرگذاری گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی با مقدار T (۱۲/۹۱) و سطح معناداری ۰/۰۰۰ دارای تاثیر مثبت در توسعه سکونتگاه‌های روستایی می‌باشد.

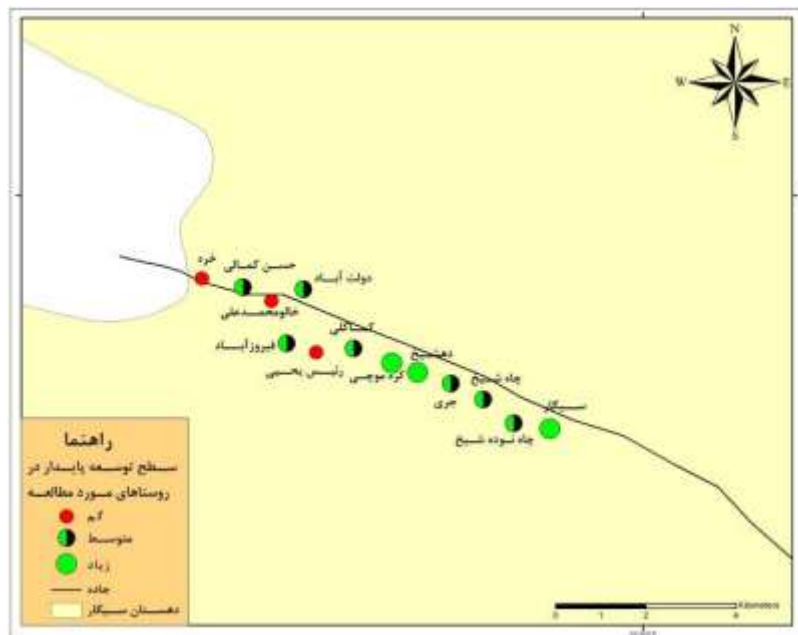
جدول ۵. ضریب اهمیت عوامل موثر در پایداری سکونتگاه‌های روستایی در منطقه مورد مطالعه

فاصله اطمینان ۹۵ درصد		تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T	میانگین	شرح
بالا	پایین						
۰/۶۲۵	۰/۵۲۵	۰/۵۷۵	۰/۰۰۰	۲۳۴	۲۲/۶۹	۳/۵۷	اقتصادی
۰/۵۵۹	۰/۴۴۱	۰/۵۰۰	۰/۰۰۰	۲۳۴	۱۶/۶۵	۳/۵۰	اجتماعی-فرهنگی
۰/۳۹۳	۰/۲۸۸	۰/۳۴۱	۰/۰۰۰	۲۳۴	۱۲/۸۳	۳/۳۴	کالبدی
۰/۲۲۵	۰/۰۶۳	۰/۱۴۴	۰/۰۰۱	۲۳۴	۳/۵۰	۳/۱۴	نهادی-مدیریتی
۰/۱۹۰	۰/۰۸۳	۰/۱۳۶	۰/۰۰۰	۲۳۴	۵/۰۳	۳/۱۳	زیست محیطی
۰/۳۹۱	۰/۲۸۷	۰/۳۳۹	۰/۰۰۰	۲۳۴	۱۲/۹۱	۳/۳۴	پایداری (کل)

بررسی اثرگذاری گردشگری تجاری بر توسعه اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، نهادی-مدیریتی و زیست محیطی در روستاهای مورد مطالعه بیانگر آن است که روستاهای، سیگار، دهشیک، کره موجی، فیروزآباد و چاه شیخ دارای بیشترین تاثیرپذیری می‌باشند (جدول ۶).

جدول ۶. میانگین ابعاد توسعه پایدار در روستاهای مورد مطالعه

نام روستا	بعد اقتصادی	اجتماعی	کالبدی	نهادهی - مدیریتی	زیست محیطی	توسعه پایدار
جری	۳/۵۹	۳/۴۷	۳/۲۸	۳/۲۴	۳/۱۷	۳/۳۵
چاه شیخ	۳/۵۸	۳/۵۱	۳/۴۱	۳/۳۶	۳/۱۱	۳/۳۹
چاه نوده شیخ	۳/۵۷	۳/۵۱	۳/۳۶	۳/۳۳	۳/۱۳	۳/۳۸
حسن کمالی	۳/۳۶	۳/۳۶	۳/۱۵	۲/۹۴	۳/۱۶	۳/۱۹
خالومحمدعلی	۳/۲۵	۳/۰۹	۲/۹۷	۲/۳۷	۲/۶۲	۲/۸۶
خره	۳/۲۶	۳/۱۲	۳/۰۵	۲/۵۶	۲/۹۷	۲/۹۹
دولت آباد	۳/۴۱	۳/۴۱	۳/۱۳	۲/۸۷	۳/۱۸	۳/۲۰
دهشیخ	۳/۸۰	۳/۷۱	۳/۶۱	۳/۶۰	۳/۳۴	۳/۶۱
رئیس یحیی	۳/۳۳	۳/۰۹	۳/۱۳	۲/۵۲	۲/۸۴	۲/۹۸
سیگار	۳/۹۱	۳/۸۶	۳/۶۸	۳/۷۷	۳/۳۳	۳/۷۱
فیروزآباد	۳/۶۱	۳/۵۲	۳/۱۸	۳/۰۹	۳/۲۵	۳/۳۳
کاکلی	۳/۴۶	۳/۴۸	۳/۲۶	۲/۸۷	۳/۰۵	۳/۲۲
کره مچی	۳/۷۳	۳/۷۴	۳/۴۸	۳/۶۲	۳/۲۴	۳/۵۶
کل	۳/۵۷	۳/۵۰	۳/۳۴	۳/۱۸	۳/۱۳	۳/۳۴

شکل ۳. اثرگذاری گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه

اثرگذاری توسعه گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری (Smart PLS)

مدلسازی معادلات ساختاری از دو بخش مدل اندازه‌گیری^۱ و مدل ساختاری^۲ تشکیل شده است و متغیرهای مدل در دو دسته متغیرهای پنهان و آشکار تقسیم بندی می‌شوند که متغیرهای پنهان نیز در سطوح مختلف به کار برده می‌شوند. بخش مدل اندازه‌گیری شامل سوالات (شاخص‌ها) هر بُعد همراه با آن بُعد است و روابط میان سوالات و ابعاد در این بخش مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. بخش مدل ساختاری نیز حاوی تمامی سازه‌های مطرح در مدل اصلی پژوهش است و میزان همبستگی سازه‌ها و روابط میان آنها در این قسمت مورد تمرکز واقع می‌شود (برمر و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۴). در پژوهش حاضر متغیرهای عوامل محیطی،

1. Measurement Model
2. Structural Model

عوامل برنامه‌ریزی- مدیریتی، زیرساختی- رفاهی، تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، گردشگری تجاری، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی، توسعه کالبدی، توسعه نهادی- مدیریتی، توسعه زیست محیطی و توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی سازه‌های اصلی (و متغیرهای پنهان تحقیق) هستند که هر یک از این سازه‌ها بر اساس مدل مفهومی پژوهش، از ابعاد مختلفی تشکیل شده‌اند و همچنین هر یک از ابعاد توسط تعدادی گویه یا سوال سنجیده شده‌اند که در جداول بالا ارائه شده است.

روایی و پایایی متغیرهای تحقیق (ارزیابی مدل بیرونی)- روایی پرسشنامه توسط دو معیار روایی همگرا و واگرا که مختص مدل‌سازی معادلات ساختاری است، بررسی شد. روایی همگرا به میزان توانایی شاخص‌های یک بُعد در تبیین آن بُعد اشاره دارد و روایی واگرا نیز بیانگر این مطلب است که سازه‌های مدل پژوهش بایستی همبستگی بیشتری با سوالات خود داشته باشند تا با سازه‌های دیگر. برای ارزیابی روایی همگرا از معیار، AVE (میانگین واریانس استخراج شده^۱) مربوط به متغیرهای پنهان تحقیق استفاده شد که نتایج این معیار در جدول (۷) نشان داده شده است: مقدار ملاک برای سطح قبولی AVE، ۰/۵ می‌باشد، همان گونه که در جدول (۷) آمده است، تمامی مقادیر AVE مربوط به سازه‌ها از ۰/۵ بیشتر بوده و این مطلب، مؤید این می‌باشد که روایی همگرای پرسشنامه حاضر در حد قابل قبول است.

جدول ۷. نتایج معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی و میانگین واریانس استخراج شده متغیرهای پنهان تحقیق

متغیرها	آلفای کرونباخ (Alpha>0/7)	پایایی ترکیبی (CR>0/7)	AVE
اجتماعی- فرهنگی	۰/۸۴۹	۰/۸۸۴	۰/۵۲۱
اقتصادی	۰/۸۹۰	۰/۹۱۰	۰/۵۰۶
برنامه‌ریزی- مدیریتی	۰/۹۱۷	۰/۹۲۹	۰/۵۰۴
تبلیغات، بازاریابی	۰/۸۸۱	۰/۹۰۷	۰/۵۸۵
توسعه اجتماعی	۰/۸۹۷	۰/۹۲۹	۰/۷۶۷
توسعه اقتصادی	۰/۸۰۷	۰/۸۸۶	۰/۷۲۱
توسعه زیست محیطی	۰/۷۷۰	۰/۸۶۸	۰/۶۸۶
توسعه نهادی- مدیریتی	۰/۸۹۱	۰/۹۴۸	۰/۹۰۲
توسعه پایدار	۰/۹۱۰	۰/۹۳۴	۰/۷۳۹
توسعه کالبدی	۰/۷۰۲	۰/۸۳۴	۰/۶۲۶
زیرساختی- رفاهی	۰/۸۷۵	۰/۹۰۰	۰/۵۰۳
محیطی	۰/۷۸۳	۰/۸۵۲	۰/۵۳۶
گردشگری تجاری	۰/۷۹۷	۰/۸۵۷	۰/۵۰۵

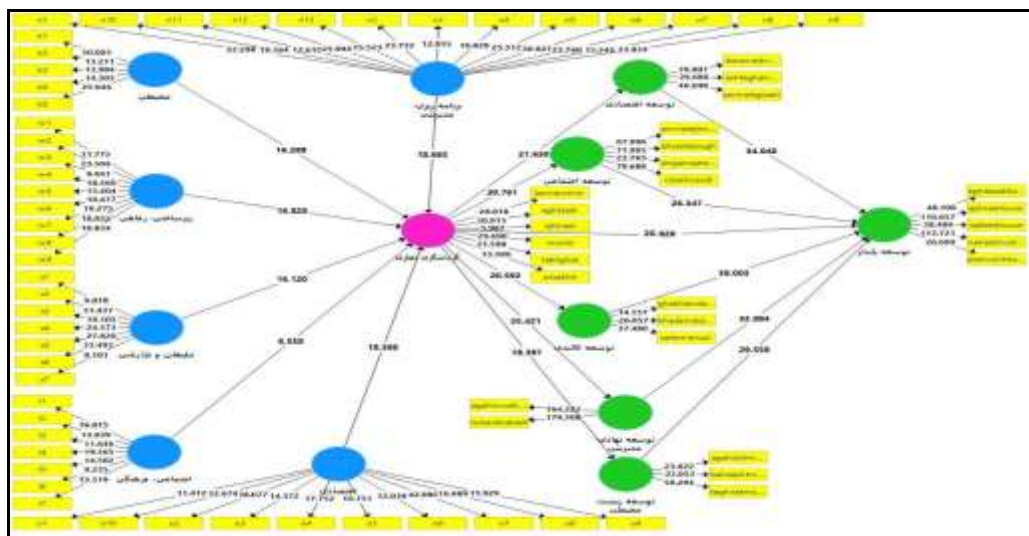
برای سنجش پایایی مدل به بررسی پایایی ترکیبی^۲، و آلفای کرونباخ^۳ پرداخته شد. ضریب آلفای کرونباخ بیانگر میزان توانایی سوالات در تبیین مناسب ابعاد مربوط به خود است. هم‌چنین ضریب پایایی ترکیبی نیز میزان همبستگی سوالات یک بُعد به یکدیگر برای برآزش کافی مدل‌های اندازه‌گیری را مشخص می‌کند. نتایج در جدول (۷) آورده شده است. با توجه به اینکه مقدار مناسب برای آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ۰/۷ است و مطابق با یافته‌های جدول فوق این معیارها در مورد متغیرهای مکنون مقدار مناسبی را اتخاذ نموده‌اند، می‌توان متناسب بودن وضعیت پایایی پژوهش را تایید کرد. در قسمت روایی واگرا، نیز جذر AVE هر سازه از ضرایب همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر بیشتر شده است که این مطلب حاکی از قابل قبول بودن روایی واگرایی سازه‌ها می‌باشد. نتایج ضرایب بار عاملی در پایین نیز این مورد را تایید می‌کند که تمام شاخص‌ها برای بررسی متغیرهای پنهان پژوهش از اعتبار و روایی بالایی برخوردار هستند (جدول ۸).

1. Average Variance Extracted- AVE
2. Composite Reliability
3. Cronbachs Alpha

جدول ۸. همبستگی سازه‌ها و جذر AVE

شرح	اجتماعی- فرهنگی	اقتصادی	مدیریتی- برنامه ریزی	تبلیغات، بازاریابی	توسعه اجتماعی	توسعه اقتصادی	توسعه زیست محیطی	توسعه نهادی- مدیریتی	توسعه پایدار	توسعه کالبدی	زیرساختی- رفاهی	محیطی	گردشگری تجاری
اجتماعی- فرهنگی	۰/۷۲۲												
اقتصادی	۰/۲۶۳	۰/۷۱۱											
برنامه‌ریزی- مدیریتی	۰/۱۹۲	۰/۶۱۱	۰/۷۱۰										
تبلیغات، بازاریابی	۰/۲۵۱	۰/۵۴۵	۰/۴۸۴	۰/۷۶۵									
توسعه اجتماعی	۰/۳۹۲	۰/۶۱۵	۰/۵۹۷	۰/۴۷۰	۰/۸۷۶								
توسعه اقتصادی	۰/۴۳۹	۰/۵۶۴	۰/۴۹۷	۰/۴۵۱	۰/۷۷۸	۰/۸۴۹							
توسعه زیست محیطی	۰/۲۵۱	۰/۴۹۰	۰/۵۵۳	۰/۳۷۸	۰/۶۵۵	۰/۴۳۶	۰/۸۲۹						
توسعه نهادی- مدیریتی	۰/۳۶۹	۰/۶۲۱	۰/۶۰۱	۰/۵۴۰	۰/۸۵۶	۰/۷۷۰	۰/۶۳۰	۰/۹۵۰					
توسعه پایدار	۰/۲۸۱	۰/۶۷۵	۰/۶۶۸	۰/۵۵۱	۰/۸۳۴	۰/۸۳۵	۰/۷۵۷	۰/۹۳۰	۰/۱۶۰				
توسعه کالبدی	۰/۲۰۸	۰/۶۰۶	۰/۶۳۸	۰/۵۱۸	۰/۷۲۲	۰/۵۸۴	۰/۶۱۲	۰/۷۲۴	۰/۱۸۴۶	۰/۷۹۱			
زیرساختی- رفاهی	۰/۴۱۲	۰/۴۸۱	۰/۳۷۴	۰/۳۵۶	۰/۶۴۸	۰/۵۴۹	۰/۵۱۹	۰/۵۲۸	۰/۶۱۴	۰/۴۲۷	۰/۷۰۹		
محیطی	۰/۲۹۹	۰/۴۸۸	۰/۵۰۵	۰/۴۵۹	۰/۶۳۹	۰/۵۲۹	۰/۵۱۱	۰/۶۵۶	۰/۶۸۹	۰/۵۷۷	۰/۴۹۸	۰/۷۳۲	
گردشگری تجاری	۰/۴۸۵	۰/۷۱۰	۰/۶۶۳	۰/۷۱۸	۰/۷۸۶	۰/۶۹۹	۰/۶۵۳	۰/۷۷۸	۰/۸۴۰	۰/۷۱۱	۰/۷۲۴	۰/۷۱۱	۰/۷۱۱

بررسی معناداری ارتباط بین متغیرهای مستقل تحقیق و متغیر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی- پس از آزمون مدل بیرنی لازم است تا مدل درونی که نشانگر ارتباط بین متغیرهای مکنون پژوهش است، ارائه شود. با استفاده از مدل درونی در محیط نرم افزاری Smart PLS به بررسی فرضیه پژوهش پرداخته شده است.

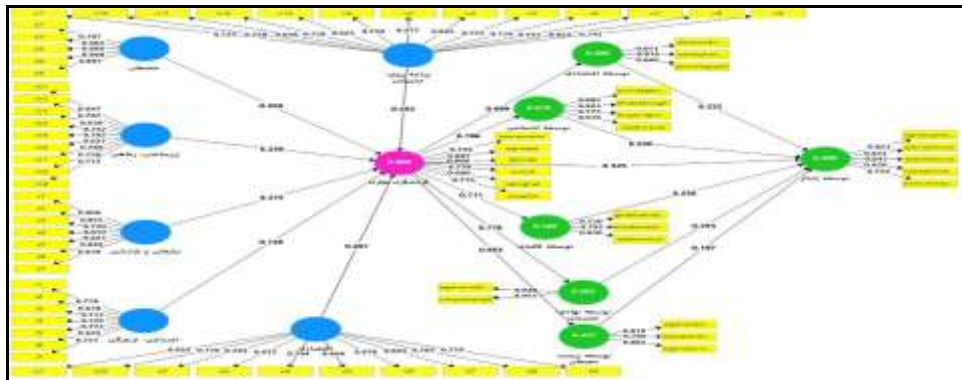
شکل ۴. مدل ساختاری پژوهش همراه با ضرایب معناداری Z

اعداد روی خطوط مسیر و نیز خطوط مربوط به بارهای عاملی مقادیر T مربوط به آزمون Bootstrapp هستند و همانند آزمون T تفسیر می‌شوند؛ یعنی اگر اعداد نمونه بیش از ۱۲۱ نفر باشند و مقادیر T بیش از ۱/۹۶ باشد در سطح ۰/۰۵ و اگر مقادیر بیش از ۲/۵۸ باشد در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند. همان‌گونه که در شکل (۴) مشخص است، ضرایب T، بین عوامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری و توسعه پایدار روستایی (متغیر وابسته) و ابعاد مربوط به آن، بالای ۲/۵۸ هستند یعنی ارتباط بین متغیر مستقل و توسعه پایدار روستایی در جامعه نمونه با اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود؛ بنابراین، برای بررسی معناداری ضریب مسیر لازم است مقدار t برای هر مسیر برآورد شده است. جدول (۹)، جهت ارتباط هر کدام از شاخص‌ها باهم و مقدار ضرایب مسیر و سطح معناداری هر مسیر را نشان می‌دهد.

جدول ۹. ارزیابی جهت و معناداری اثرات مستقیم در بین عوامل مؤثر بر توسعه پایدار روستایی

ارتباطها	ضریب بتای استاندارد	T Statistics (O/STDEV)	سطح معناداری (p)
اجتماعی - فرهنگی -> گردشگری تجاری	۰/۰۲۱	۶/۵۵۸	۰/۰۰۰
اقتصادی -> گردشگری تجاری	۰/۰۱۴	۱۸/۳۶۶	۰/۰۰۰
برنامه ریزی - مدیریتی -> گردشگری تجاری	۰/۰۱۴	۱۸/۶۶۵	۰/۰۰۰
تبلیغات و بازاریابی -> گردشگری تجاری	۰/۰۱۳	۱۶/۱۲۰	۰/۰۰۰
توسعه اجتماعی -> توسعه پایدار	۰/۰۰۹	۲۶/۳۴۷	۰/۰۰۰
توسعه اقتصادی -> توسعه پایدار	۰/۰۰۷	۳۴/۰۴۸	۰/۰۰۰
توسعه زیست محیطی -> توسعه پایدار	۰/۰۰۷	۲۹/۵۵۹	۰/۰۰۰
توسعه نهادی - مدیریتی -> توسعه پایدار	۰/۰۰۸	۳۲/۸۸۴	۰/۰۰۰
توسعه کالبدی -> توسعه پایدار	۰/۰۰۶	۳۸/۰۰۳	۰/۰۰۰
زیرساختی - رفاهی -> گردشگری تجاری	۰/۰۱۴	۱۶/۸۲۸	۰/۰۰۰
محیطی -> گردشگری تجاری	۰/۰۱۶	۱۶/۲۸۹	۰/۰۰۰
گردشگری تجاری -> توسعه اجتماعی	۰/۰۲۶	۳۰/۷۶۱	۰/۰۰۰
گردشگری تجاری -> توسعه اقتصادی	۰/۰۳۲	۲۱/۶۳۰	۰/۰۰۰
گردشگری تجاری -> توسعه زیست محیطی	۰/۰۳۶	۱۸/۳۸۱	۰/۰۰۰
گردشگری تجاری -> توسعه نهادی - مدیریتی	۰/۰۳۱	۲۵/۴۲۱	۰/۰۰۰
گردشگری تجاری -> توسعه پایدار	۰/۰۱۷	۲۰/۸۲۸	۰/۰۰۰
گردشگری تجاری -> توسعه کالبدی	۰/۰۳۵	۲۰/۵۹۲	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج T و P ضرایب مسیر کلیه روابط فوق معنادار می باشد به گونه ای که مقدار T کلیه مسیرها از ۱/۹۶ بزرگتر بوده و مقدار P نیز کوچکتر از ۰/۰۵ می باشد. در این راستا اثرگذاری متغیرهای مستقل بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی - رابطه علت و معلولی بین متغیرهای مکنون و توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در قالب مدل ساختاری زیر سنجیده شده است.

شکل ۵. ارزیابی مدل درونی پژوهش، شامل ضرایب مسیر و مقدار R^2 و بارهای عاملی

اعداد نوشته شده بر روی خطوط در واقع ضرایب بتا حاصل از معادله رگرسیون میان متغیرها است که همان ضرایب مسیر می باشد. اعداد داخل هر دایره نشان دهنده مقدار R^2 مدلی است که متغیرهای پیش بینی از طریق فلش به آن دایره وارد شده‌اند. اعداد روی خطوط مسیر و نیز مربوط به بارهای عاملی شاخص‌ها می باشد؛ بار عاملی موردقبول برای هر متغیر ۰/۴ و سطح معنی داری ۰/۱ است. چنانکه در شکل ۴ مشاهده می کنید، تمام شاخص‌های پژوهش حاضر بار عاملی بیش از ۰/۴ داشته و از اعتبار و روایی بالایی برای سنجش متغیرها برخوردار هستند و همبستگی قابل قبولی بین شاخص‌ها وجود دارد. همان طور که در شکل شماره ۵، نمایان است، رابطه بین دو سازه اصلی پژوهش معنادار و مستقیم است؛ بدین ترتیب شاخص گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی تأثیر مثبت و معناداری دارد که طبق ضرایب استاندارد، ۳۲/۵ درصد از توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیر شهرستان لامرد به طور مستقیم توسط شاخص‌های گردشگری تجاری پیش بینی می شود. در ادامه برای بررسی میزان تأثیر مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (توسعه پایدار روستایی) لازم است اثرات کل، مستقیم و غیر مستقیم برای متغیرهای مدل محاسبه و ارائه نمود.

جدول ۱۰. برآورد اثرات کل، متغیر مستقل تحقیق بر توسعه پایدار روستایی

متغیر مستقل	میانجی	متغیر وابسته	ضریب تعیین		کل		مستقیم		غیرمستقیم	
			تعیین	اثر	P	اثر	p	اثر	p	اثر
گردشگری تجاری	← توسعه اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، نهادی - مدیریتی، زیست محیطی ←		۰/۹۶۰	۰/۹۶۰	۰/۰۰۰	۰/۳۲۵	۰/۰۰۰	۰/۶۳۵	۰/۰۰۰	
توسعه پایدار روستایی	عوامل محیطی		۰/۲۱۸	۰/۲۱۸	۰/۰۰۰	-	-	۰/۲۱۸	۰/۰۰۰	
	برنامه‌ریزی - مدیریتی		۰/۲۱۳	۰/۲۱۳	۰/۰۰۰	-	-	۰/۲۱۳	۰/۰۰۰	
	زیرساختی - رفاهی		۰/۲۰۱	۰/۲۰۱	۰/۰۰۰	-	-	۰/۲۰۱	۰/۰۰۰	
	تبلیغات، بازاریابی، اطلاع‌رسانی		۰/۱۸۰	۰/۱۸۰	۰/۰۰۰	-	-	۰/۱۸۰	۰/۰۰۰	
	اجتماعی - فرهنگی		۰/۱۱۶	۰/۱۱۶	۰/۰۰۰	-	-	۰/۱۱۶	۰/۰۰۰	
اقتصادی		۰/۲۱۹	۰/۲۱۹	۰/۰۰۰	-	-	۰/۲۱۹	۰/۰۰۰		

براساس جدول ۱۰، متغیر گردشگری تجاری با ضریب تاثیر ۰/۹۶۰ بیشترین تاثیر را بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی داشته است و عوامل محیطی، برنامه‌ریزی - مدیریتی، زیرساختی - رفاهی، تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی تاثیر غیر مستقیم بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی منطقه مورد مطالعه داشته‌اند.

بررسی حجم اثرگذاری متغیرهای پنهان درون‌زای (وابسته) مدل با ضریب R^2 مشخص می‌شود. R^2 معیاری است که نشان از تاثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود. مطابق با شکل، مقدار R^2 برای سازه‌های درون‌زای پژوهش محاسبه شده است که با توجه به سه مقدار ملاک، تاثیر متغیر مستقل بر تحولات پایداری در سطح قوی می‌باشد؛ بنابراین شاخص گردشگری تجاری و همچنین متغیرهای میانجی تاثیر زیادی (۰/۹۹) بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه داشته است به طوری که با افزایش تحولات در عوامل فوق در روستاهای نمونه، پایداری نیز افزایش قابل توجهی داشته است (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. نتایج معیار R^2 برای سازه درون‌زا

شاخص	توسعه پایدار	توسعه اقتصادی	توسعه اجتماعی	توسعه کالبدی	توسعه نهادی - مدیریتی	توسعه زیست محیطی
R^2	۰/۹۹۹	۰/۴۸۸	۰/۶۱۸	۰/۵۰۶	۰/۶۰۵	۰/۴۲۷

همچنین برای بررسی حجم اثرگذاری مدل ساختاری از مقدار f Square استفاده می‌شود. در واقع حجم f Square بیانگر سهم هریک از متغیرهای مستقل در R^2 می‌باشد. منطبق حجم اثر بر این اساس است که اگر مقدار به دست آمده حول ۰/۰۲ باشد، حجم اثر کم خواهد بود؛ و حول ۰/۱۵، حجم اثر متوسط و اگر بیش از ۰/۳۵ باشد، حجم اثر زیاد می‌باشد (جدول ۱۲). با توجه به مقدار Q^2 می‌توان پیش‌بینی کنندگی مدل برای مدل ساختاری را بررسی کرد. هرچه مقدار این شاخص به ۱ نزدیک‌تر باشد، مدل از توان پیش‌بینی بیشتری برخوردار است؛ که اگر مقدار به دست آمده حول ۰/۰۲ باشد، توان پیش‌بینی کنندگی در حد کم خواهد بود؛ و حول ۰/۱۵، در حد متوسط و اگر بیش از ۰/۳۵ باشد، توان پیش‌بینی کنندگی بالا خواهد بود.

جدول ۱۲. بررسی حجم اثر و توان پیش‌بینی کنندگی مدل

متغیر مستقل	گردشگری تجاری	اجتماعی - فرهنگی	اقتصادی	برنامه‌ریزی - مدیریتی	تبلیغات، بازاریابی	زیرساختی - رفاهی	محیطی
f Square	۰/۷۵۷	۰/۲۹۰	۰/۵۳۱	۰/۵۹۱	۰/۷۵۹	۰/۵۳۷	۰/۱۷۸
$Q^2 (=1-SSE/SSO)$	۰/۳۴۸	۰/۳۵۶	۰/۴۰۰	۰/۴۲۲	۰/۴۵۲	۰/۳۸۱	۰/۳۰۵

سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ برای Q^2 به ترتیب قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و قوی

سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ برای f^2 به ترتیب نشان از اندازه تاثیر کوچک، متوسط و بزرگ

حجم قدرت پیش‌گویی متغیر گردشگری تجاری (با ضریب تاثیر ۰/۳۴۸)، اجتماعی فرهنگی (۰/۳۵۶)، اقتصادی با ضریب تاثیر ۰/۴۰۰، برنامه‌ریزی - مدیریتی (با ضریب تاثیر ۰/۴۲۲)، تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی (با ضریب ۰/۴۵۲) و زیرساختی رفاهی (با ضریب تاثیر ۰/۳۸۱) در پایداری روستاهای نمونه در حد بالا می‌باشد اما حجم اثر عامل محیطی (با ضریب تاثیر ۰/۳۰۵) از

قدرت پیشگویی متوسطی در پایداری روستاهای نمونه برخوردار است. بر این اساس، مقدار Q2 نشان از قدرت پیش‌بینی کنندگی مناسب مدل در خصوص سازه‌های درون‌زای پژوهش دارد و برازش مناسب مدل ساختاری را تأیید می‌کند. با توجه به جدول ۱۲، حجم اثر اکثر متغیرها در حد زیاد (بالای ۰/۳۵ درصد) می‌باشد که در این بین حجم اثر متغیر گردشگری تجاری (با ضریب ۰/۷۵۷) بیشترین اثرگذاری را بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی دارد. نتیجه مابقی متغیرها در جدول (۱۲) نشان داده شده است. ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری تأثیر عوامل مؤثر بر توسعه پایدار روستایی - معیار GOF مربوط به بخش کلی مدل‌های معادلات ساختاری است که توسط این معیار محقق می‌تواند پس از بررسی برازش بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش خود، برازش بخش کلی را نیز کنترل نماید. سه مقدار ۰/۱۰، ۰/۲۵، ۰/۳۶ به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است. این معیار از طریق فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2}$$

جدول ۱۳. شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری در توسعه پایدار روستایی

شاخص	Commuality	R2	GOF	SRMR ^۱	NFI ^۲
مقدار	۰/۷۳۰	۰/۹۹۹	۰/۴۸۴	۰/۰۸۷	۰/۹۰۶

با توجه به مقدار به‌دست‌آمده برای GOF به میزان ۰/۴۸۴، برازش بسیار مناسب مدل کلی تأیید می‌شود و بیانگر این است که داده‌ها جمع‌آوری شده، مدل نظری پژوهش را حمایت می‌کنند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است و همه شاخص‌های ارزیابی، دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند. شاخص‌های ارزیابی مدل ساختاری پژوهش در جدول (۱۳) ارائه شده است.

تحلیل فضایی اثرگذاری عوامل مؤثر بر شکل‌گیری گردشگری تجاری در توسعه پایدار مناطق روستایی

در این بخش از تحقیق، برای بررسی دامنه تأثیرات گردشگری تجاری بر توسعه پایدار روستاهای نمونه در منطقه تجاری دهشبخ - سیگار از دیدگاه پاسخگویان سعی شد عمده‌ترین تأثیرات گردشگری تجاری در توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، نهادی - مدیریتی و زیست محیطی از داده‌های گردآوری شده از طریق پرسشنامه، استخراج شود. در این راستا داده‌های استخراج شده از پرسشنامه توسعه پایدار به عنوان متغیر وابسته و داده‌های مستخرج شده از پرسشنامه عوامل مؤثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری به عنوان متغیر مستقل در تحلیل رگرسیون چندگانه مورد استفاده قرار گرفت. بررسی مدل برازش رگرسیونی نشان دهنده تأثیر مثبت متغیرهای گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی به میزان ۰/۹۵ می‌باشد (جدول ۱۴).

جدول ۱۴. تحلیل واریانس عوامل تأثیرگذار گردشگری تجاری در توسعه پایدار روستایی

اثر متغیر	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
	۰/۹۱۸	۰/۹۲۰	۰/۹۵۹

با استفاده از مدل رگرسیونی چندگانه توام نقش عوامل و شاخص‌های تأثیرگذار در میزان اثرات گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در روستاهای مورد مطالعه مشخص گردید (جدول ۱۵). به طوری که نتایج حاصله حکایت از آن دارد که شاخص گردشگری تجاری کاملاً معنادار می‌باشد.

۱. مقدار این شاخص در حالت مطلوب باید از مقدار ۰/۱۰ کمتر باشد.

۲. مقدار مطلوب برای این شاخص مقادیر بالاتر از ۰/۹۰ است.

جدول ۱۵. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی بین توسعه پایدار روستایی و اثرات گردشگری تجاری

مولفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری
اثر رگرسیونی	۳۴/۹۸۹	۶	۵/۸۳۱	۴۳۶/۰۰۵	۰/۰۰۰
باقی مانده	۳/۰۴۹	۲۲۸	۰/۰۱۳		
کل	۳۸/۰۳۸	۲۳۴			

در جدول (۱۶) مقدار B بیانگر این واقعیت است که شاخص‌های گردشگری تجاری به ترتیب در مولفه‌های برنامه‌ریزی-مدیریتی، زیرساختی-رفاهی و اقتصادی با مقدار (۰/۵۴۲، ۰/۳۹۲ و ۰/۱۷۷) دارای بیشترین میزان تاثیر در توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی و مولفه‌های محیطی، تبلیغات، بازاریابی و ارتباطات با مقدار (۰/۱۲۲- و ۰/۰۱۵-) دارای کمترین تاثیر بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار، شهرستان لامرد می‌باشند (جدول ۱۶).

جدول ۱۶. ضریب شدت روابط میان اثر متغیرهای گردشگری تجاری بر توسعه پایدار روستایی

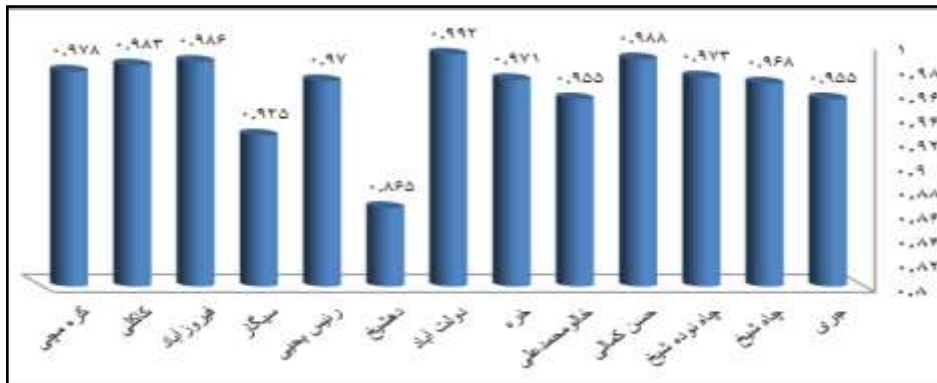
نام متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده		سطح معناداری
	B	خطای B	بتا B	T	
مجموع	۱/۲۳۵	۰/۰۴۷		۲۶/۱۶۰	۰/۰۰۰
محیطی	-۰/۰۷۱	۰/۳۲	-۰/۱۲۲	-۲/۱۸۶	۰/۰۳۰
برنامه‌ریزی-مدیریتی	۰/۳۲۷	۰/۰۲۴	۰/۵۴۲	۱۳/۵۳۴	۰/۰۰۰
زیرساختی-رفاهی	۰/۲۶۰	۰/۰۲۸	۰/۳۹۲	۹/۲۴۰	۰/۰۰۰
تبلیغات، بازاریابی و ارتباطات	-۰/۰۰۹	۰/۰۱۴	-۰/۰۱۵	-۰/۶۵۹	۰/۵۱۰
اجتماعی-فرهنگی	۰/۰۲۰	۰/۰۲۶	۰/۰۳۳	۰/۷۷۵	۰/۴۳۹
اقتصادی	۰/۱۱۲	۰/۰۴۳	۰/۱۷۷	۲/۵۸۷	۰/۰۱۰

در این راستا برای ارزیابی تاثیر متغیرهای گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی به تفکیک روستاهای مورد مطالعه از آزمون رگرسیون خطی استفاده شده است، نتایج حاصل از تحلیل ضریب R^2 در معادله رگرسیون خطی نشان داد که تاثیر عوامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار به ترتیب در روستاهای دولت آباد، حسن کمالی، فیروزآباد، کاکلی، کره مچی، چاه نوده شیخ، بالاتر از حد تعیین شده ضریب R^2 (۰/۹۵۹) و در روستاهای دهشیخ، سیگار، جری و خالومحمدعلی پایین‌تر از حد تعیین شده ضریب R^2 می‌باشد (جدول ۱۷).

جدول ۱۷. ضریب تاثیر متغیرهای گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه مورد مطالعه

نام روستا	خانوار	جمعیت	تعداد نمونه	مقدار R^2	مقدار F	رتبه
جری	۹۹	۳۹۱	۱۵	۰/۹۵۵	۱۳/۹۴۰	۱۰
چاه شیخ	۱۱۱	۴۴۶	۱۶	۰/۹۶۸	۲۲/۲۹۰	۹
چاه نوده شیخ	۲۷۴	۹۵۶	۲۵	۰/۹۷۳	۵۳/۴۲۶	۶
حسن کمالی	۷۹	۳۰۷	۱۴	۰/۹۸۸	۴۹/۴۳۲	۲
خالومحمدعلی	۱۱۶	۳۸۰	۱۶	۰/۹۵۵	۱۵/۴۰۵	۱۰
خره	۱۷۴	۷۱۶	۱۹	۰/۹۷۱	۳۲/۷۰۲	۷
دولت آباد	۴۲	۱۳۳	۱۲	۰/۹۹۲	۵۳/۶۲۵	۱
دهشیخ	۲۹۵	۱۱۴۴	۲۶	۰/۸۶۵	۹/۳۷۰	۱۲
رئیس یحیی	۷۰	۲۴۷	۱۴	۰/۹۷۰	۱۸/۸۰۷	۸
سیگار	۴۰۴	۱۴۶۷	۳۲	۰/۹۲۵	۲۴/۶۷۳	۱۱
فیروزآباد	۳۴	۱۱۲	۱۲	۰/۹۸۶	۲۹/۷۹۲	۳
کاکلی	۴۳	۱۴۴	۱۲	۰/۹۸۳	۲۳/۹۷۰	۴
کره مچی	۲۲۷	۸۲۸	۲۲	۰/۹۷۸	۵۵/۷۸۱	۵

نتایج حاصل از تحلیل فضایی رتبه نهایی روستاها با استفاده از ضریب رگرسیون خطی بر اساس سطح توسعه یافتگی با تاکید بر گردشگری تجاری در شکل (۶) به ترسیم درآمده است. مشخص است که سطح توسعه یافتگی روستاهای مورد مطالعه با تاکید بر گردشگری تجاری در روستاهای دولت آباد، حسن کمالی، فیروزآباد، کاکلی، کره مچی، چاه نوده شیخ، خره، رئیس یحیی و چاه شیخ دارای دارای ضریب تاثیرگذاری زیاد، در روستاهای سیگار، خالومحمدعلی و جری دارای ضریب تاثیرگذاری متوسط و در روستای دهشیخ دارای ضریب تاثیرگذاری کم می‌باشد.

شکل ۶. ضریب تاثیر گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی

نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر ارزیابی اثرگذاری گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار در استان فارس می‌باشد. برای تحقق این هدف، اطلاعات حاصل از مشاهدات میدانی و نظرات روستائیان در خصوص اثرات گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی در این منطقه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای حاکی از این است که در تمامی متغیرهای تحقیق (اقتصادی، ۳/۴۶، محیطی، ۳/۳۶، برنامه‌ریزی-مدیریتی، ۳/۳۳، اجتماعی-فرهنگی، ۳/۲۵، زیرساختی-رفاهی، ۳/۱۹ و تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی، ۳/۱۱) میزان اثرگذاری عوامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار بالاتر از میانه‌ی نظری (۳) است. همچنین نتایج آزمون T تک نمونه‌ای حاکی از این است که در تمامی ابعاد توسعه پایدار شامل اقتصادی، ۳/۵۷، اجتماعی، ۳/۵۰، کالبدی، ۳/۳۴، نهادی-مدیریتی، ۳/۱۴ و زیست محیطی، ۳/۱۳ میزان اثرگذاری گردشگری تجاری بالاتر از میانه‌ی نظری (۳) ارزیابی شده است. نتایج پژوهش در زمینه توسعه اقتصادی و اجتماعی با نتایج پژوهش پاکباز و همکاران (۱۳۹۱) همسو می‌باشد. همچنین با نتایج پژوهش عینالی و همکاران (۱۳۹۷) در زمینه شاخص‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و کالبدی همسو می‌باشد ولی در زمینه شاخص توسعه زیست محیطی با یکدیگر متفاوت می‌باشند. نتایج حاصل از آزمون PLS algorithm نشان داد که تمام شاخص‌های پژوهش حاضر بار عاملی بیش از ۰/۴ داشته و از اعتبار و روایی بالایی برای سنجش متغیرها برخوردار هستند و همبستگی قابل قبولی بین شاخص‌ها وجود دارد. برای بررسی فرضیه تحقیق از آزمون معادلات ساختاری Smart PLS استفاده گردید، نتایج آزمون بیانگر این است که، بین عوامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری و توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی رابطه‌ای معنادار و مستقیم وجود دارد؛ به طوری که شاخص گردشگری تجاری بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی تأثیر مثبت و معناداری دارد که طبق ضرایب استاندارد، ۳۲/۵ درصد از توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار به‌طور مستقیم توسط شاخص‌های گردشگری تجاری پیش‌بینی می‌شود. همچنین متغیر گردشگری تجاری با ضریب تاثیر ۰/۹۶۰ بیشترین تاثیر را بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی داشته است و عوامل محیطی، برنامه‌ریزی-مدیریتی، زیرساختی-رفاهی، تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی، اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی تاثیر غیر مستقیم بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی منطقه مورد مطالعه داشته‌اند. همچنین نتایج حاصل از مقدار Q^2 نشان داد که حجم قدرت پیشگویی متغیر گردشگری تجاری (با ضریب تاثیر ۰/۳۴۸)، اجتماعی فرهنگی (۰/۳۵۶)، اقتصادی با ضریب تاثیر ۰/۴۰۰، برنامه‌ریزی-مدیریتی (با ضریب تاثیر ۰/۴۲۲)، تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی (با ضریب تاثیر ۰/۴۵۲) و زیرساختی رفاهی (با ضریب تاثیر ۰/۳۸۱) در پایداری روستاهای نمونه در حد بالا می‌باشد اما حجم اثر عامل

محیطی (با ضریب تأثیر ۰/۳۰۵) از قدرت پیشگویی متوسطی در پایداری روستاهای نمونه برخوردار است. بر این اساس، مقدار Q^2 نشان از قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مناسب مدل در خصوص سازه‌های درون‌زای پژوهش دارد. همچنین با توجه به مقدار به‌دست‌آمده برای GOF به میزان ۰/۴۸۴، برازش بسیار مناسب مدل کلی تأیید می‌شود و بیانگر این است که داده‌ها جمع‌آوری شده، مدل نظری پژوهش را حمایت می‌کنند.

نتایج حاصل از مدل رگرسیون چندگانه نشان داد که، شاخص گردشگری تجاری با مقدار R (۰/۹۵۹) دارای بیشترین میزان تأثیر در توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار، شهرستان لامرد می‌باشد. همچنین نتایج نشان داد که، مولفه‌های برنامه‌ریزی-مدیریتی، زیرساختی-رفاهی و اقتصادی شکل‌گیری و توسعه گردشگری تجاری دارای بیشترین میزان تأثیر در توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی و مولفه‌های محیطی، تبلیغات، بازاریابی و اطلاع‌رسانی دارای کمترین تأثیر بر توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار، شهرستان لامرد می‌باشند. نتایج پژوهش با نتایج پژوهش شهریار (۱۳۹۶) در زمینه عوامل اقتصادی، برنامه‌ریزی-مدیریتی و اجتماعی-فرهنگی توسعه گردشگری همسو می‌باشد. در این راستا با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادات ذیل ارائه می‌گردد:

- با توجه به اینکه زیرساخت‌های اقامتی-رفاهی (کمپینگ، هتل، متل و مسافرخانه) در منطقه تجاری دهشیخ-سیگار شهرستان لامرد برای اسکان و اقامت گردشگران وجود ندارد، جذب سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی در زمینه ساخت مراکز اقامتی در منطقه توصیه می‌شود.

- حمایت جدی دولت از واردات هدفمند کالاها به منطقه تجاری دهشیخ-سیگار نه به شکل قاچاق آن‌ها.

- شناساندن گردشگری تجاری منطقه مورد مطالعه در کشور از طریق تبلیغات، برگزاری سیمینارها و سخنرانی‌ها در رادیو، تلویزیون، رسانه‌های جمعی و سایت‌های اینترنتی.

تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بوده که در دانشگاه فردوسی مشهد از آن دفاع شده است.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ حافظ رضازاده، معصومه و دارابی، مرضیه. (۱۳۹۱). بازارچه‌های شهرهای مرزی، دریچه‌ای به توسعه گردشگری شهری، مطالعه موردی: سیستان و بلوچستان. همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.
- احمدی، علی. (۱۳۸۷). تأثیرات توریسم تجاری بر توسعه کالبدی فضایی شهر بانه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، گردشگری منطقه‌ای، استاد راهنما علی حاجی‌نژاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان زاهدان.
- آقازاده، علیرضا. (۱۳۸۴). بررسی تحلیلی و کاربردی سیاست جنایی ایران در قبال قاچاق کالا: مطابق با آخرین اصلاحات قانونی ۱۳۸۳، به انضمام: قوانین و مقررات مربوط به قاچاق کالا و ارز. تهران: انتشارات آریان.
- باقری، فاطمه و عبدی، ناصر. (۱۳۹۳). بررسی نقش بازارچه‌های مرزی در توسعه گردشگری شهرهای مرزی (مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان). اولین همایش ملی گردشگری، سرمایه ملی، چشم انداز آینده، اصفهان.
- بهرامی، رحمت. (۱۳۹۵). تحلیلی بر نقش گردشگری و اثرات آن بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مریوان). فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۱(۳۴)، ۱۱۳-۱۰۱.
- پاکباز، هاجر؛ نوری، سهیلا و غفاری، بهمن. (۱۳۹۱). نقش بازارچه‌های مرزی در توسعه گردشگری تجاری و ایجاد امنیت مرزی (مورد مطالعه: بازارچه‌های مرزی استان بوشهر). همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- پیش بهار، اسماعیل؛ پرچم، رقیه و یادآور، حسین. (۱۳۹۶). تأثیرپذیری انواع مختلف گردشگری از یکدیگر در منطقه آزاد ارس: کاربرد رهیافت مدل سازی معادلات ساختاری (SEM). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۱(۶۱)، ۹۳-۱۱۰.
- تقوایی، مهدی؛ تقی‌زاده، محمدمهدی و کیومرثی، حسین. (۱۳۹۰). مکان‌یابی دهکده‌های گردشگری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی و مدل SWOT (نمونه موردی: ساحل دریاچه کافترا). مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۲۲(۲)، ۱۲۰-۹۹.
- حاتمی نژاد، حسین؛ شیخی، عبدالله؛ رحمتی، خسرو و شریف‌زاده اقدم، ابراهیم. (۱۳۹۴). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری شهرستان بانه. فصلنامه گردشگری شهری، ۲(۲)، ۱۶۷-۱۹۰.

- داس ویل، راجر. (۱۳۸۶). مدیریت جهانگردی. ترجمه اعرابی، سیدمحمد و ایزدی، داوود، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ اول.
- رحمانی، بیژن؛ ملکی، لطف‌الله؛ ایمانی، بهرام و باقرزاده، محمدرضا. (۱۳۹۱). بررسی و شناسایی توان‌های طبیعی و انسانی گردشگری در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان آبگرم سرعین در استان اردبیل). *فصلنامه فضای گردشگری*، ۱(۲)، ۱-۱۵.
- رحیمی، علی؛ رضوانی، محمدرضا و خراسانی، محمدمین. (۱۴۰۱). تحلیل عوامل موثر بر ارزش ویژه برند در مقصدهای گردشگری روستایی (مورد مطالعه: روستای هدف گردشگری قلات در شیراز). *فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۷(۴)، ۱۰۳۵-۱۰۱۹.
- شماعی، علی؛ علی‌اکبری، اسماعیل؛ موحد، علی و احمدی، علی. (۱۳۹۷). مطالعه تأثیرات اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی گردشگری تجاری بر شهرهای مرزی شمال غرب کشور (مطالعه موردی: شهرهای بانه و سردشت). *فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۳(۲)، ۳۴۰-۳۲۳.
- شهریاری، مهدی. (۱۳۹۶). شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر توسعه گردشگری در مناطق مرزی (مطالعه موردی: بازارچه‌های مرزی سیستان). پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، گردشگری منطقه‌ای، استاد راهنما عیسی ابراهیم زاده، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- صفرآبادی، اعظم؛ مجیدی دهشیش، حکیمه؛ زنگی‌آبادی، علی و شاه‌زیدی، سمیه سادات. (۱۳۹۵). توسعه گردشگری شهری با تأکید بر نقش بازارچه‌های مرزی (مطالعه موردی: بازارچه‌ی مرزی پاوه). *مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۵(۱۶)، ۹۵-۱۲۶.
- عینالی، جمشید؛ فراهانی، حسین؛ چراغی، مهدی و عباسی، فریبا. (۱۳۹۷). ارزیابی نقش گردشگری روستایی در توسعه پایدار جوامع محلی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری استان زنجان). *فصلنامه گردشگری و توسعه*، ۷(۲)، ۱۹۳-۱۷۱.
- قادری، اسماعیل؛ فرجی راد، عبدالرضا و بروجی، سمیرا. (۱۳۹۰). جایگاه گردشگری در سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه مناطق آزاد (مطالعه موردی: قشم). *فصلنامه فضای گردشگری*، ۱(۱)، ۱۰۱-۱۱۴.
- مراذنژاد، جمال؛ پوربرات، حمیدرضا و باقری، وحید. (۱۳۹۱). بررسی سازوکارها و روند توسعه گردشگری خرید در مناطق مرزی ایران، مطالعه موردی: شهر مرزی بانه، اولین همایش ملی گردشگری و طبیعت‌گردی ایران زمین.
- مشیری، سیدرحیم؛ مهدوی، مسعود و جلالی کله سر، زهرا. (۱۳۹۰). ارزیابی کیفی ظرفیت‌های گردشگری در توسعه روستایی مطالعه موردی: آهار- شهرستان شمیران. *فصلنامه جغرافیای سرزمین*، ۸(۳۲)، ۲۴-۱.
- موسوی، میرنجف. (۱۳۹۲). ارزیابی نقش بازارچه‌های مشترک مرزی در توسعه و رفاه مناطق مرزنشین مورد: بازارچه‌ی مرزی ترمچین پیرانشهر. *مجله جغرافیا و توسعه*، ۳۳، ۶۹-۵۵.
- Bebbington, A., Lewis, D., Batterbury, S., Olson, E., & Siddiqi, M. S. (2007). Of texts and practices: Empowerment and organisational cultures in world bank-funded rural development programmes. *The Journal of Development Studies*, 43(4), 597-621.
- Crossley, John C., Jamieson, Lynn M., & Brayley, Russell E. (2012). *Introduction to commercial recreation and tourism an entrepreneurial approach*. sixth edition, London, SAG more publishing.
- Davidson, R. (1994). *Business Travel*. First edition. London: Pitman Publishing.
- Eccles G., & Costa, J. (1996). Perspectives on tourism development. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 8(7), 44-51.
- Edgell, D.L, Allen, M.D, Smith, G., & Swanson, J.R. (2008). Tourism as a commercial and economic activity, *Journal of Tourism Policy and Planning, yesterday, today and tomorrow*, 97- 139.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Hansen, N. M. (1975), an evaluation of growth-center theory and practice. *Environment and Planning A*, 7(7), 821-832.
- Hsieh, H. J., & Kung, S. F. (2013). The linkage analysis of environmental impact of tourism industry. *Procedia Environmental Sciences*, 17(0), 658-665.
- Nicula, V., & Elena, P. R. (2014). Business tourism market developments. *Procedia Economics and Finance*, 16(May), 703-712.
- Niebuhr, A., & Stiller, S. (2002), Integration effects in border regions-A survey of economic theory and empirical studies (No. 879-2016-64210). Hamburgisches Welt- Wirtchafts Archiv (HWWA) Hamburg Institute of International Economics.
- Ouariti, O. Z., & Hamri, H. M. (2014). Business tourism towards improving the tourism offer in Morocco: Case of Seaside town of Agadir. *International Journal of Business Tourism and Applied Sciences*, 2(2), 8-16.
- Page, S. J., Hartwell, H., Johns, N., Fyall, A., Ladkin, A., & Hemingway, A. (2017). Case study: Wellness, tourism and small business development in a UK coastal resort. Public engagement in practice. *Tourism Management*, 60, 466-477.

- Singh, N. (2009). fighting rural poverty, inequality and low productivity through legal empowerment of the poor. *The Journal of Peasant Studies*, 36(4), 871-892.
- Timothy, D. J., Guia, J., & Berthet, N. (2014). Tourism as a catalyst for changing boundaries and territorial sovereignty at an international border. *Current Issues in Tourism*, 17(1), 21-27.

How to cite this article:

Anabestani, A.A., Masoumi, M., Fazelnia, Gh., & Kharazmi, O.A. (2023). Analysis of the Impact of Trade Tourism Indicators on the Sustainability of Rural Settlements (Case Study: Busines District of Dehsheykh-Cigar in Lamerd County). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 18(3), 1-19.

ارجا به این مقاله:

عنابستانی، علی‌اکبر؛ معصومی، مهدی؛ فاضل‌نیا، غریب و خوارزمی، امیدعلی. (۱۴۰۲). تحلیل اثرگذاری شاخص‌های گردشگری تجاری بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: منطقه تجاری ده‌شیخ- سیگار شهرستان لامرد). فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۸(۳)، ۹۱-۱.

فصلنامه علمی

مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی